

то і всі закономірності, властиві мисленню, проявляють себе в процесі лжесвідчення.

Брехня і лжесвідчення як її прояв не існують самі по собі, їм нерідко супроводжують різноманітні почуття, емоційні прояви. Це і підвищений стан тривожності, і побоювання, страх виявитися викритим, почуття провини за скоєне або, навпаки, почуття радості, задоволення у разі відбувся обману, яким супроводжують всілякі зовні спостережувані ознаки, які проявляються на невербальному рівні: в міміці, жестикуляції, голосових модуляціях і т.д. У невідповідності всіх цих компонентів розумової діяльності лжесвідка і супутнього їй емоційного фону криється запорука успіху в виявленні і викритті лжесвідчення.

У процесі підготовки помилкових висловлень суб'єкту доводиться виконувати набагато більше число розумових операцій з фіксацією своєї уваги, і особливо пам'яті, на те, які його висловлювання правдиві, а які засновані на вимислі. В ході такого процесу відбувається своєрідне роздвоєння свідомості, порушується внутрішня гармонія особистості, у зв'язку з чим різко підвищується напруження розумових, мнемічних процесів, а це, в свою чергу, негативно впливає на їх якість. Зросла кількість штучно сконструйованих посилок і наслідків «захаращує» пам'ять, змушуючи допитуваного постійно співвідносити знову висловлене судження з реальною дійсністю, а також з вже раніше висловленими помилковими твердженнями. І чим більше їх стає, тим важче співвідносити зміст вимислу з реальними фактами, що може проявлятися в різного роду застереження, неадекватних реакціях на запитання слідчого. Ось чому брехун нерідко ризикує проговоритися.

Література

1. Самооговор. Происхождение, предотвращение и разоблачение ложных признаний / А.Р. Ратинов, Т.А. Скотникова. Москва: Всесоюз. ин-т по изуч. причин и разраб. мер предупреждения преступности, 1973. 142 с.

УДК 343.43 (043.2)

Камінський П.В., аспірант,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ

Імплементация до чинного національного законодавства норм міжнародного права, зокрема публічного, завжди привертала увагу науковців. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про міжнародні договори України» ратифікація міжнародних угод, що стосуються прав, свобод та

обов'язків людини і громадянина, викликає потребу в приведенні національного законодавства у відповідність до міжнародно-правових норм. Така імплементація має здійснюватися з урахуванням історичного досвіду нашої країни, особливостей суспільних відносин і, врешті решт, з урахуванням положень чинної правової доктрини. Особливої актуальності це питання набуло внаслідок реалізації Україною положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, якою були внесені суттєві зміни до норм про кримінальну відповідальність за злочини проти життя та здоров'я особи, злочини проти волі, честі та гідності особи та злочини проти статевої свободи та недоторканності [1].

Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 р. (набрав чинності 11.01.2019 р.) була прийнята низка змін до кримінального закону України, серед яких доповнення розділу III Кримінального кодексу України (далі – КК України) статтею 151-2 «Примушування до шлюбу». Заборона примушування до шлюбу міститься також в положеннях Сімейного кодексу України, згідно з якими шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка, примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається. Проте КК України закріплює останнє як злочин.

Частина 1 ст. 151-2 КК України передбачає відповідальність за примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає.

Аналіз складу злочину передбаченого ст. 151-2 КК України дає можливість зазначити, що безпосереднім об'єктом примушування до шлюбу є воля, честь та гідність особи. Додатковим об'єктом можуть виступати також здоров'я, статева свобода та статева недоторканість. Диспозиція статті сформульована таким чином, що потерпілим від цього злочину може бути як жінка, так і чоловік будь-якого віку.

Об'єктивна сторона аналізованого злочину характеризується активними діями в наступних формах: примушування особи до вступу в шлюб; примушування особи до продовження примусово укладеного шлюбу; примушування особи до вступу у співжиття без укладання шлюбу; примушування особи до продовження співжиття без укладання шлюбу; спонукання з метою вступу у співжиття без укладання шлюбу особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає; спонукання з метою продовження співжиття без укладання шлюбу особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій

вона проживає.

Недоліком є те, що законодавець не вказує, що слід розуміти під «примушуванням» та «спонуканням». Це в свою чергу, значно ускладнює застосування вказаної норми на практиці. Крім того, не вирішено однозначно питання чи є злочином примушування особи до продовження вільно укладеного шлюбу.

Шляхом аналізу вищенаведених форм, в яких має прояв примушування до шлюбу, можна зауважити, що він є формальним за складом. Адже щоб вважатизлочин закінченим необов'язкове настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді, наприклад, реєстрації шлюбу.

Суб'єкт аналізованого злочину загальний, тобто ним є фізична осудна особа, яка досягла 16 років. Суб'єктом злочину може бути як чоловік, так і жінка.

Суб'єктивна сторона злочину передбаченого ст. 151-2 КК України характеризується прямим умислом. Мотив і мета не є обов'язковими ознаками суб'єктивної сторони примушування до шлюбу, проте суд має враховувати їх при призначенні покарання. Емоційний стан як ознака суб'єктивної сторони враховується у деяких випадках. Наприклад, коли суб'єктом примушування виступає вагітна жінка, можна посилатись на специфічний біологічний стан її організму, як на ознаку суб'єктивної сторони складу досліджуваного злочину.

Проведений аналіз ст. 151-2 КК України дає можливість вказати, що диспозиція норми не є цілком коректною з огляду на те, що при її застосуванні на практиці оцінка діянь здійснюватиметься суб'єктивно. Законодавцю слід удосконалити аналізовану норму шляхом конкретизаціївикористаних в ній категорій. А судам вищих інстанцій звернути увагу на застосування даної норми в майбутньому з метою узагальнення практики щодо застосування статті 151-2 КК України.

Література

1. Васильєв А.А. Реалізація положень Стамбульської конвенції в законодавстві України про кримінальну відповідальність: системно-правовий аналіз внесених змін і доповнень. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 1. С. 279-284. URL: http://www.pap.in.ua/1_2019/83.pdf.